

Το προσωπείο της πράσινης ανάπτυξης Μύθοι και πραγματικότητα

Τι είναι τελικά η πράσινη ανάπτυξη;

Το καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα, σε όλη τη διάρκεια της ύπαρξής του, έχει αποδείξει την ικανότητά του να αλλάζει και να προσαρμόζεται στις εκάστοτε πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες.

Βασικό χαρακτηριστικό του είναι ότι, πέρα από πρώτες ύλες και εργατική δύναμη, χρειάζεται και νέες αγορές, δηλαδή νέα πεδία για να εξαπλωθεί και να δράσει, παρέχοντας νέα κέρδη στο κεφάλαιο που τον κινεί. Στα πλαίσια αυτά, μεταξύ άλλων, επιδιώκει συνεχώς να “ανοίγει” κλειστές και προστατευόμενες παρεμβατικά οικονομίες, να δημιουργεί συνεχώς νέες ανάγκες για προϊόντα και υπηρεσίες, είτε πραγματικές είτε επίπλαστες και να εκμεταλλεύεται πολεμικές συρράξεις προκειμένου να προχωρήσει σε ανοικοδόμηση κατεστραμμένων οικονομιών. Σκοπός όλων αυτών είναι να συνεχίσει να αυξάνει τα περιθώρια κέρδους του κεφαλαίου, δίχως τα οποία το κεφάλαιο “μαραζώνει”.

Στην σημερινή συγκυρία της παγκόσμιας κρίσης του καπιταλισμού, που η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες μειώνεται, και το οικονομικό σύστημα οδηγείται σε κορεσμό, αυτό που απαιτείται για να το θέσει ξανά σε κίνηση, είναι το προφανές: νέες αγορές.

Έχοντας λοιπόν το βασικό γνώρισμα να προσαρμόζεται στις καταστάσεις, ο καπιταλισμός στρέφεται στη “λύση” ενός προβλήματος που ο ίδιος έχει προκαλέσει: Την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Ο καπιταλισμός όμως αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό με τη δική του οπτική, που βασικά είναι πάντοτε η ίδια: το κέρδος του κεφαλαίου. Η καπιταλιστική λύση ακούει στο όνομα “green new deal”. Το όνομα παραπέμπει στο “New Deal” που ανακοίνωσε ο πρόεδρος των ΗΠΑ Φρανκλινος Ρουζβελτ μεσούσης της οικονομικής κρίσης του 1929. Όπως το new deal αποσκοπούσε τότε στην παροχή διεξόδου στην καπιταλιστική κρίση, έτσι ακριβώς και τώρα, ο βασικός σκοπός είναι ο ίδιος, με τη μόνη διαφορά ότι έχει αλλάξει χρώμα και έχει γίνει πράσινος. Σήμερα το new deal καλείται να δώσει νέα ώθηση στην καπιταλιστική ανάπτυξη, δημιουργώντας νέες αγορές, που δεν είναι άλλες από τις βιομηχανίες περιβαλλοντικών έργων και τεχνολογιών.

Το μόνο περιβαλλοντικό πρόβλημα που φαίνεται να αναγνωρίζουν οι πράσινοι καπιταλιστές είναι το περίφημο “φαινόμενο του θερμοκηπίου”. Είναι μάλιστα άκρως περιεργό και ύποπτο, με πόση επιμονή προπαγανδίζεται το συγκεκριμένο ζήτημα παντού, από τα ΜΜΕ μέχρι τα μαθήματα περιβαλλοντικής αγωγής στα σχολεία, παραμερίζοντας ουσιαστικά όλα τα υπόλοιπα περιβαλλοντικά ζητήματα. Πέρα από τις σοβαρές αντιρρήσεις που εκφράζει μερίδα της επιστημονικής κοινότητας ακόμα και για την ύπαρξη του φαινομένου αυτού, ας το υποθέσουμε ως αληθινό, για να δούμε με ποιον τρόπο αποφάσισε να το αντιμετωπίσει ο καπιταλισμός.

Το έτος 1997 υπογράφηκε η διεθνής σύμβαση του Κιότο, που τέθηκε σε ισχύ από το έτος 2005. Με αυτήν τα περισσότερα κράτη του κόσμου αποφάσισαν, εντασσόμενα σε διάφορες κατηγορίες, να μειώσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τις βιομηχανίες τους. Η προβληματική της συνθήκης αυτής έγκειται στο ότι βασίζεται στην ίδια λογική που δημιούργησε το πρόβλημα: Χώρες που εκπέμπουν λιγότερους ρύπους από αυτούς που δικαιούνται βάσει της συνθήκης, μπορούν να πουλήσουν τα δικαιώματα των ρύπων που δεν πραγματοποίησαν σε άλλες χώρες, οι οποίες αγοράζοντάς τα, μπορούν να ρυπαίνουν περισσότερο. Επιπλέον, η εφαρμογή “εναλλακτικών” μορφών παραγωγής ενέργειας, που δεν παράγει ρύπους, δίνει σε αυτόν που τις εφαρμόζει το αντισταθμιστικό δικαίωμα για παραγωγή περισσότερων ρύπων.

Κατάφερε επομένως το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα να δημιουργήσει ακόμη μια αγορά, στην οποία η ρύπανση είναι εμπορεύσιμο προϊόν και τα δικαιώματα ρύπων σχηματίζουν ένα είδος χρηματιστηριακής αγοράς. Φυσικά, η όλη συνθήκη αναφέρεται μόνο στο θέμα των

εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και όχι σε οποιαδήποτε άλλη μορφή ρύπανσης.

Η πράσινη μπίζνα όμως δεν σταματάει στο χρηματιστήριο ρύπων. Έχοντας αναγάγει σε σταυροφορία τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου, ο πράσινος καπιταλισμός έχει αποφασίσει να γεμίσει την επιφάνεια του πλανήτη με φαραωνικών διαστάσεων έργα, που περισσότερο είναι φιλικά προς το κεφάλαιο παρά προς το περιβάλλον. Τεράστια αιολικά πάρκα με εκατομμύρια τόνους μπετό και χιλιόμετρα καλωδιώσεων, κάλυψη βουνοπλαγιών και αγροτικών εκτάσεων με μεγάλης κλίμακας ηλιακά πάρκα, δίχως κανένα σεβασμό στις τοπικές κοινωνίες, και με τη νοοτροπία της αντιμετώπισης του φυσικού περιβάλλοντος ως επενδυτικό έδαφος. Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των “πράσινων” έργων είναι το τεράστιο μέγεθος, πράγμα απαραίτητο για την κερδοφορία του σχετικού εργολάβου. Γεγονός το οποίο αποκαλύπτεται και από το ότι τα σχετικά έργα αναλαμβάνονται σχεδόν αποκλειστικά από ιδιωτικές εταιρίες, αφού καθώς φαίνεται το δημόσιο είναι για κάποιο λόγο ανίκανο να τα πραγματοποιήσει. Και όχι μόνο αυτό, αλλά το δημόσιο οφείλει να παραχωρήσει σε ιδιώτες και τις ήδη υπάρχουσες ενεργειακές υποδομές, για να δώσει ώθηση στις πράσινες επενδύσεις.

Την ίδια στιγμή, οι επενδυτές με τις οικολογικές ανησυχίες δεν φαίνεται να έχουν κανένα πρόβλημα με την μαζική πλέον παραγωγή βιοκαυσίμων, η οποία τα τελευταία χρόνια αυξάνεται ραγδαία, με αφορμή την άνοδο της τιμής του πετρελαίου, στερώντας την τροφή από τεράστια τμήματα της ανθρωπότητας, και κρατώντας με επιμονή τον πλανήτη στην πετρελαϊκή εποχή.

Επιπλέον, φαίνεται να μην έχουν κανένα πρόβλημα με την κερδοφόρα πυρηνική ενέργεια, παρόλους τους αυτονόητους κινδύνους που αυτή έχει, ενώ συχνά φτάνει και αυτή να χαρακτηρίζεται ως “πράσινη”, δείχνοντας και το πραγματικό νόημα της λέξης για τους καπιταλιστές.

Και ενώ στήνεται γύρω μας αυτός ο χωρός των πράσινων δισεκατομμυρίων, εμείς πρέπει να βοηθήσουμε στην προσπάθεια, αλλάζοντας τις λάμπες των σπιτιών μας με ηλεκτρονικές, αγοράζοντας υβριδικά (επομένως και ακριβότερα) αυτοκίνητα, εγκαθιστώντας πιο αποδοτικά κλιματιστικά συστήματα και σβήνοντας τα φώτα μας μια φορά τον χρόνο στη φιέστα της “Ωρας της γης”. Το κυρίαρχο σύστημα φροντίζει να μας πείσει ότι η δική μας δουλειά είναι να ακολουθούμε ατομικές λύσεις που αφορούν την κατανάλωση πράσινων προϊόντων, και όχι συλλογικές δράσεις που θα μπορούσαν να αφορούν το οικονομικό σύστημα και τον τρόπο λειτουργίας του.

Τι πιστεύουμε εμείς

Μια πιο προσεκτική ματιά αρκεί, για να παρατηρήσει κάποιος ότι η λεγόμενη «πράσινη ανάπτυξη» δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια καλοστημένη φάρσα, στο τέλος της οποίας κανείς δε γελά. Στην πρώτη σκηνή συναντά κανείς τις ΑΠΕ, που οι θιασώτες του πράσινου καπιταλισμού προωθούν σαν μια άλλη μεσσιανική λύση ενάντια στην καταστροφή του πλανήτη. Τι ισχύει όμως τελικά; Τεράστια αιολικά πάρκα αμφίβολης παραγωγικότητας «ξεριζώνουν» δάση και γεμίζουν το βυθό με τόνους μπετό, φωτοβολταϊκά πάρκα μετατρέπουν αγροτικά χωράφια και απέραντες τοποθεσίες φυσικής ομορφιάς σε ιδιότυπα εργοστάσια ενέργειας και μεγάλες υδροηλεκτρικές μονάδες αλλοιώνουν την φυσιολογία οικοσυστημάτων, με την εκτροπή της φυσικής ροής ποταμίων και με τις συνέπειες που αυτά συνεπάγονται στη ζωή των ντόπιων πληθυσμών. Συνεπώς, η φυσική καταστροφή που προκαλεί η αλαζονική στάση του κεφαλαίου απέναντι στη φύση είναι δεδομένη.

Ωστόσο, δεν αποτελεί τη μοναδική διάσταση του εν λόγω ζητήματος, μιας και οι ΑΠΕ είναι η κερκόπορτα για την ιδιωτικοποίηση της ενέργειας. Η αντίληψη της ενέργειας ως εμπόρευμα δεν είναι καινούργια, ωστόσο η είσοδος ιδιωτών θα διαλύσει και το τελευταίο ανάχωμα θεώρησης της ενέργειας ως κοινωνικό αγαθό.

Εν τούτοις, η ρητορική που έχει αναπτύχθει στα πλαίσια του πράσινου καπιταλισμού δεν εξαντλείται μόνο στις ΑΠΕ. Βιοκαύσιμα, φυσικό αέριο, ακόμα και τα βιολογικά προϊόντα συμπληρώνουν το παζλ της υποτιθέμενης διάσωσης του πλανήτη, που σε αυτή «δε χωράνε τάξεις και χρώματα». Βέβαια, όπως και σε οτιδήποτε άλλο οικοδομείται από τον καπιταλισμό, στόχος είναι το κέρδος που, αργά ή γρήγορα, διαφαίνεται ότι βρίσκεται σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα με το περιβάλλον και τον άνθρωπο.

Όμως, το ζήτημα της ενέργειας ξεπερνά τα όρια ενός αμιγώς περιβαλλοντικού ζητήματος, μιας και η ενέργεια αποτελεί θεμέλιο λίθο της επικράτησης και κυριαρχίας του καπιταλισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Κεφάλαιο και κράτη, σε αगाστή συνεργασία, αναζητούν συνεχώς να κατακτήσουν νέες πηγές παραγωγής ενέργειας, είτε με όχημα τις πολεμικές συρράξεις, είτε με τη μορφή της οικονομικής υποτέλειας. Το επόμενο βήμα είναι η εμπορευματοποίηση των ελεγχόμενων πλέον ενεργειακών πηγών και η άσκηση εξουσίας μέσω αυτών. Τα παραπάνω δεν ισχύουν μόνο στην περίπτωση της κατάκτησης των παραδοσιακών πηγών ενέργειας (πετρέλαιο, ορυκτά), αλλά βρίσκουν απόλυτη εφαρμογή και στις πηγές «πράσινης» ενέργειας. Αποτέλεσμα αυτού είναι η αναγκαστική εξάρτηση των λαών από τις εκάστοτε οικονομικές ελίτ που ελέγχουν την αγορά ενέργειας.

Τελικά, δεν μπορούμε να μιλάμε για προστασία του περιβάλλοντος, όταν δε μεταβάλλεται το καταναλωτικό πρότυπο της κοινωνίας, το οποίο στηρίζεται στην άενη δημιουργία επίπλαστων αναγκών, που εξαντλεί τους φυσικούς πόρους και παράγει σκουπίδια. Δε μπορούμε να μιλάμε για προστασία του περιβάλλοντος, όταν μεταφέρονται εκατομμύρια τόνοι τροφίμων από τη μια άκρη της γης στην άλλη, σπαταλώντας μεγάλες ποσότητες ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα ενισχύονται τεράστιες μονοκαλλιέργειες (συχνά μεταλλαγμένων) σε χώρες του τρίτου κόσμου που διαταράσσουν τα οικοσυστήματα και οδηγούν τις τοπικές παραγωγές σε μαρασμό. Δε μπορούμε να μιλάμε για προστασία του περιβάλλοντος, όταν προκαλούνται τόσες οικολογικές καταστροφές, για τις οποίες υπεύθυνες είναι οι ίδιες οι μορφές πράσινης ενέργειας, δηλαδή τα ενεργειακά πάρκα. Δε μπορούμε να μιλάμε για προστασία του περιβάλλοντος, αν δεν ανατραπεί ο καπιταλισμός και κάθε μορφή εξουσίας.

Το ιδεολόγημα της πράσινης ανάπτυξης δεν πρέπει να μας εξαπατά. Ωστόσο, η επιστροφή σε πρότυπα πρωτογονισμού δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση λύση. Η αρχή θα πρέπει να γίνει από την ριζική αλλαγή της κοινωνικής οργάνωσης και της αντίληψης των ανθρώπων για τη φύση. Η αποδέσμευση από την ενέργεια που παράγεται με όρους της οικονομίας της αγοράς, μπορεί να αποτελέσει ένα βήμα προς την απελευθέρωση από τα δεσμά του καπιταλισμού. Η ενέργεια πρέπει να έχει κατεύθυνση προς την κάλυψη των πραγματικών αναγκών των ανθρώπων, με τρόπο τέτοιο που να μην επιβαρύνει το περιβάλλον.

http://www.youtube.com/watch?v=Tr59rtYM0KU&feature=player_embedded

Κατάληψη Ελαία